

บัตรความรู้ เรื่อง พัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของภูมิภาคของโลก

พัฒนาการทวีปยุโรป

ทวีปยุโรปเป็นทวีปที่มีขนาดเล็กเป็นอันดับ 2 ของโลกรองจากทวีปออสเตรเลียและโอเชียเนียมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 10,525,000 ตารางกิโลเมตรและดินแดนทางด้านตะวันออกติดต่อกับพื้นดินเดียวกับทิศตะวันตกของทวีปเอเชีย จึงเรียกทวีปทั้งสองรวมกันว่า ยูเรเชีย (Eurasia) โดยมีเทือกเขาคอเคซัส (Urals) และเทือกเขาคอเคซัส (Caucasus) เป็นแนวแบ่งเขต

ปัจจุบันทวีปยุโรป ประกอบด้วย ประเทศ รัฐ และนครอิสระกว่า 40 แห่ง มีประชากรประมาณ 730 ล้านคน โดยมีสหพันธรัฐรัสเซียเป็นประเทศที่ใหญ่ที่สุด และนครรัฐวาติกัน (Vatican City State) ซึ่งมีสันตะปาปาเป็นองค์ประมุข เป็นนครอิสระที่เล็กที่สุด

1. ที่ตั้งและสภาพภูมิศาสตร์

ทวีปยุโรปตั้งอยู่ในซีกโลกเหนือ ระหว่างละติจูดที่ 35-70 องศาเหนือ และลองจิจูดที่ 9 องศาตะวันตก - 66 องศาตะวันออก ประกอบด้วย ที่ราบลุ่ม ที่ราบสูง เทือกเขา และมีคาบสมุทรจำนวนมากทางตอนใต้ ได้แก่ คาบสมุทรบอลข่าน อิตาลี และไอบีเรีย ซึ่งทอดตัวสู่ทะเลเมดิเตอร์เรเนียน ส่วนทางตอนเหนือ ได้แก่ คาบสมุทรจัตแลนด์ ที่แบ่งแยกทะเลเหนือจากทะเลบอลติกเหนือสุด ได้แก่ คาบสมุทรแกนต์เนเวียและคาบสมุทรโคลา ดังนั้น ทวีปยุโรปจึงได้ชื่อว่าเป็น ดินแดนแห่งคาบสมุทรของคาบสมุทร (A peninsula of peninsulas)

2. พัฒนาการและการสร้างสรรค์ด้านต่างๆ

ทวีปยุโรปเป็นดินแดนที่มีมนุษย์อาศัยอยู่มาตั้งแต่ยุคหินเก่าเมื่อประมาณ 10,000 ปีมาแล้ว เป็นดินแดนที่มีการตั้งชุมชนและสังคมมานานนับพันปี ตลอดระยะเวลาดังกล่าวจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าชาวยุโรปได้สร้างสรรค์ความเจริญและการเปลี่ยนแปลงมาสู่สังคมโลกมากมาย

พัฒนาการและการสร้างสรรค์ต่าง ๆ ของทวีปยุโรปสามารถแบ่งออกได้ ดังนี้

2.1 พัฒนาการด้านการเมืองการปกครอง โดยทั่วไปกล่าวได้ว่าในอดีตดินแดนส่วนใหญ่ของทวีปยุโรปมีกษัตริย์เป็นประมุขสูงสุด แม้แต่ในสมัยกรีกเรืองอำนาจเมื่อกว่า 500 ปีก่อนคริสต์ศักราช ระบอบการปกครองแบบกษัตริย์ก็เป็นที่รู้จักกันแพร่หลายแล้ว ในสมัยจักรวรรดิโรมัน (27 ปีก่อนคริสต์ศักราช - ค.ศ.476) พระประมุขสูงสุด เรียกว่า ซีซาร์หรือจักรพรรดิซึ่งทรงปกครองอาณาบริเวณกว้างขวางครอบคลุมพื้นที่ในยุโรปและบางส่วนของเอเชียและแอฟริกา

เมื่อจักรวรรดิโรมันล่มสลายลงใน ค.ศ. 476 ยุโรปได้เข้าสู่สมัยกลาง (Middle Ages ค.ศ. 476-1492) ที่ระยะแรกๆบ้านเมืองแตกแยกจากการเข้ารุกรานของพวกอนารยชนเผ่ากอท (Goth) หรือชนเผ่าเยอรมันที่อพยพลงมาจากตอนเหนือ ระบอบการปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจของโรมันสลายตัว บ้านเมืองไร้ชื่อแปะ ประมวลกฎหมายโรมันที่ใช้บังคับทั่วทั้งจักรวรรดิถูกละทิ้งเกิดเป็นระบอบการปกครองแบบฟิวดัล (feudalism) หรือการปกครองแบบกระจายอำนาจการปกครองตกอยู่ในมือของขุนนางเจ้าของที่ดิน และมีการใช้กฎหมายจารีตประเพณี (customary law) ของพวกอนารยชนแทนประมวลกฎหมายโรมันอย่างไรก็ดี กษัตริย์ก็ยังคงได้รับการยกย่องว่าเป็นเจ้าของแผ่นดินและได้รับการยกย่องว่าเป็นพระประมุข (แต่ไม่มีอำนาจ) แต่ในปลายสมัยกลาง กษัตริย์ต่างสามารถสถาปนาอำนาจปกครองแบบรวมศูนย์อำนาจและสร้างรัฐชาติ (nation state)

ที่รวมดินแดนต่างๆ เข้าเป็นชาติเดียวกันได้ ซึ่งพระราชอำนาจในการปกครองของกษัตริย์ในดินแดนต่าง ๆ มีพัฒนาการที่แตกต่างกัน ดังนี้

ระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญ

ในอังกฤษ พระเจ้าจอห์น (ค.ศ.1199-1216) ทรงยอมรับแมกนาคาร์ตา (Magna Carta ค.ศ.1215) หรือมหากฎบัตร (Great Charter) ที่ขุนนาง พระ พ่อค้า และประชาชนรวมตัวกันบีบบังคับให้พระองค์ยอมรับข้อตกลงที่เป็นลายลักษณ์อักษรในการจำกัดพระราชอำนาจไม่ให้ใช้พระราชอำนาจเกินขอบเขตในการเก็บภาษีอากร การลงโทษและอื่น ๆ ต่อมาได้เกิดรัฐสภา (parliament) ที่ประกอบด้วย สภาขุนนาง (House of Lords) และ สภาสามัญ (House of Commons) ที่มีส่วนสำคัญในการลดอำนาจสิทธิของกษัตริย์

ระบอบกษัตริย์แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์

ส่วนฝรั่งเศสและประเทศมหาอำนาจในอดีตอื่น ๆ ได้แก่ รัสเซีย (รัฐหนึ่งในดินแดนเยอรมัน ต่อมากับบทบาทเป็นผู้นำในการรวมชาติเยอรมนีใน ค.ศ.1871) ออสเตรีย และรัฐเชียนั้น กลับมีพัฒนาการระบอบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (Absolutism)

ฝรั่งเศสใน ค.ศ. 1614 หลังเกิดเหตุความวุ่นวายและสงครามกับสเปน สภานิติบัญญัติ (Estates General) ซึ่งเป็นตัวแทนของชนชั้นต่าง ๆ ได้ประกาศยุบตัว และประกาศให้ “อำนาจอธิปไตยสูงสุดเป็นของกษัตริย์เพราะทรงเป็นผู้ได้รับมรดกจากพระเป็นเจ้า” จึงทำให้ไม่มีการเรียกประชุมสภานิติบัญญัติอีกเลยเป็นเวลา 175 ปี จนก่อนเกิดการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 (French Revolution of 1789) ทำให้กษัตริย์ฝรั่งเศสไม่มีสภาที่จะควบคุมการใช้พระราชอำนาจ พระราชอำนาจของกษัตริย์จึงได้เพิ่มพูนขึ้นอีก

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1914-1918) สิ้นสุดลง ระบอบการปกครองแบบกษัตริย์ในรัสเซีย เยอรมนี และออสเตรียก็สิ้นสุดลงพร้อมกับเกิดระบอบการปกครองแบบสังคมนิยมขึ้นในรัสเซีย ฝรั่งเศสได้เปลี่ยนระบอบการปกครองเป็นสาธารณรัฐตั้งแต่ ค.ศ. 1871 ส่วนเยอรมนีและออสเตรียก็มีการสถาปนาระบอบการปกครองแบบสาธารณรัฐ ระหว่าง ทศวรรษ 1920-กลางทศวรรษ 1930 อิตาลีซึ่งมีเบนิโต มุสโสลินี (Benito Mussolini) และเยอรมนีมีอดอล์ฟ ฮิตเลอร์ (Adolf Hitler) เป็นผู้นำ ได้ประกาศปกครองประเทศด้วย ระบอบเผด็จการฟาสซิสต์ (Fascism) หรือระบอบเผด็จการทหาร ที่ผู้นำมีอำนาจควบคุมกำลังทหาร ตำรวจ และเป็นพรรคการเมืองเดียวโดยประชาชนต้องจงรักภักดี มีความศรัทธาและความเชื่อมั่นในผู้นำ ลัทธิฟาสซิสต์จึงมีส่วนทำให้เยอรมนีเหิมเกริมและก่อสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939-1954)

ระบอบการปกครองในทวีปยุโรปสมัยปัจจุบัน

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ระบอบการปกครองของยุโรปแยกออกเป็น 2 ระบบอย่างเด่นชัด ดังนี้

1. ระบอบประชาธิปไตย เป็นระบอบที่เน้นความเป็นปัจเจกบุคคลนิยม (individualism) เหตุผลนิยม (rationalism) และเสรีภาพ (freedom) หลักการสำคัญของแนวความคิดประชาธิปไตย คือ สิทธิ เสรีภาพของประชาชน ประชาชนเป็นที่มาของอำนาจอธิปไตย ทุกคนมีสิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคภายใต้กฎหมาย การปกครองระบอบประชาธิปไตยมีต้นกำเนิดมาตั้งแต่สมัยกรีกโบราณ เมื่อกว่า 500 ปีก่อนคริสต์ศักราช โดยนครรัฐเอเธนส์เป็นดินแดนแห่งแรกที่ทำให้สิทธิแก่พลเมืองเพศชายที่เป็นเสรีชนทุกคนมีสิทธิในการเลือกตั้งและเข้านั่งในสภา ทั้งยังดำรงตำแหน่ง

ผู้ปกครองได้ ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุด โดยมีรัฐสภาทำหน้าที่เป็นตัวแทนของประชาชน

2. ระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์ เป็นระบอบการปกครองที่อ้างอุดมการณ์ของลัทธิมากซ์ในการสร้างสังคมที่ปราศจากชนชั้น และมีความเสมอภาคกันในด้านต่าง ๆ โดยชนชั้นแรงงานเป็นผู้ปกครองประเทศระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์มีพรรคการเมืองเพียงพรรคเดียว ผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์และผู้นำรัฐเป็นคนเดียวกัน สหภาพโซเวียตเป็นประเทศแรกที่มีการปกครองในระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์ภายหลังการปฏิวัติรัสเซียในเดือนตุลาคม ค.ศ. 1917 หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ก็มีประเทศอื่นปกครองในระบอบเผด็จการคอมมิวนิสต์อีก 16 ประเทศ แต่เมื่อสหภาพโซเวียตล่มสลายลงใน ค.ศ. 1991 ก็เหลือเพียงไม่กี่ประเทศ เช่น จีน คิวบา เกาหลีเหนือ เป็นต้น ส่วนบรรดาประเทศบริวารของสหภาพโซเวียตเดิม (รวมทั้งรัสเซีย) ก็ต้องปฏิรูปการปกครองตนเองในแนวทางของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยด้วย

2.2 พัฒนาการด้านเศรษฐกิจ ระหว่าง ค.ศ. 476-1050 หรือสมัยกลางตอนต้นชาวไร่ชาวนาส่วนใหญ่ต่างสูญเสียอิสรภาพและกลายเป็นทาสติดที่ดิน (serf) ต้องอยู่ในสังกัดของขุนนางเจ้าของที่ดินและดำรงชีวิตอยู่ในเขตแมนเนอร์ (manor) ซึ่งเป็นเขตที่ดินในปกครองของขุนนาง และเป็นที่เพาะปลูกและอยู่อาศัยโดยมีเขตที่เป็นที่ตั้งปราสาทของขุนนางเจ้าของที่ดิน และเขตหมู่บ้าน ซึ่งเป็นเขตที่อยู่อาศัยของพวกทาสติดที่ดินและชาวไร่ชาวนาบางคนที่เป็นเสรีชน เศรษฐกิจในเขตแมนเนอร์เป็นเศรษฐกิจพอเลี้ยงตนเอง (self-sufficient economy) ที่ชาวไร่ชาวนาต่างประกอบอาชีพพอกินพอใช้และผลิตสินค้าเพื่อใช้เองหรือแลกเปลี่ยนกันการค้าที่เคยรุ่งเรืองในสมัยจักรวรรดิโรมันต้องหยุดชะงักเป็นเวลากว่า 500 ปี ก่อนที่ยุโรปจะฟื้นตัวจนสามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นและปลอดภัยจากการรุกรานของพวกอนารยชน จำนวนประชากรได้เพิ่มมากขึ้นและสามารถผลิตสินค้าเพื่อการค้าขายทั้งภายในประเทศและส่งออกได้

การฟื้นตัวของเศรษฐกิจและสังคมของยุโรป ส่วนหนึ่งเป็นผลจากสงครามครูเสด (Crusades, ค.ศ. 1096-1291) ที่ชาวคริสต์รบกับชาวมุสลิมในดินแดนตะวันออกกลาง และมีโอกาสนำเอาความรู้ ความเจริญ และศิลปวิทยาการของโลกตะวันออกกลับมาเผยแพร่ให้แก่โลกตะวันตก หลังจากที่มีความรู้ต่างๆ เหล่านี้หายไปในช่วงกลางตอนต้น ส่วนสินค้าที่โลกตะวันตกต้องการ ได้แก่ เครื่องเทศ น้ำตาล ข้าว ส้ม มะนาว พริกไทย ผ้าไหม และพรม โดยมีพ่อค้าอิตาลีเป็นคนกลางและให้อิตาลีเป็นดินแดนที่มั่งคั่งที่สุดในทวีปยุโรป พ่อค้าอิตาลีซึ่งเป็นที่รู้จักกันดีได้แก่ มาร์โก โปโล (Marco Polo) ชาวเวนิส ได้เดินทางไปค้าขายจนถึงเมืองจีน และกลับมาเล่าเรื่องราวความเจริญรุ่งเรืองและวัฒนธรรมของโลกตะวันออกจนเป็นที่รู้จักแพร่หลาย

ในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เมือง (town, city) กลายเป็นที่ตั้งของศูนย์กลางการค้าและเศรษฐกิจ องค์กรการค้าและองค์กรช่างฝีมือแต่ละประเภท ซึ่งเรียกว่า กิลด์ (guild) กลายเป็นที่ฝึกงานเพื่อพัฒนาฝีมือ เกิดระบบทุนนิยม (capitalism) ต่อมาทำให้พ่อค้าที่ร่ำรวยซึ่งเป็นผู้มีอิทธิพลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการปกครอง เศรษฐกิจการค้าของชาติตะวันตกมีการขยายตัวมากยิ่งขึ้นเมื่อเกิดการค้าขายในระดับโลก

ในปลายสมัยกลาง ชาวยุโรปได้สร้างนวัตกรรมการคิดค้นสิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีที่สำคัญ คือ การประดิษฐ์ปืนใหญ่ที่เปลี่ยนแปลงวิธีการรบ และเครื่องพิมพ์ที่ผลิตหนังสือได้มากและมีราคาถูก ซึ่งสามารถกระจายความรู้ได้อย่างกว้างขวาง ทำให้ชาวยุโรปหันมาสนใจในเรื่องต่างๆ

รวมทั้งความรู้ทางวิทยาศาสตร์ ก่อให้เกิดสมัยแห่งการค้นพบและการสำรวจโดยคริสโตเฟอร์ โคลัมบัส (Christopher Columbus) ค้นพบทวีปอเมริกาใน ค.ศ. 1492 และ วาสโก ดา กามา (Vasco da Gama) แล่นเรืออ้อมแหลมกู๊ดโฮป (Good Hope) ในทวีปแอฟริกาสู่อินเดียใน ค.ศ. 1498 ซึ่งนับว่ายุโรปได้เข้าสู่ประวัติศาสตร์สมัยใหม่ ทั้งเป็นก้าวสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมตะวันตกแพร่กระจาย มีการเผยแพร่วิทยาศาสตร์ทั้งนิยายโรมันคาทอลิกและนิยายโปรเตสแตนต์อย่างกว้างขวาง เมื่อนานาประเทศในยุโรปสามารถควบคุมและยึดครองตลาดการค้าในดินแดนโพ้นทะเลได้ ทำให้เกิดการปฏิวัติทางการค้า (Commercial Revolution) ที่พ่อค้าเร่งผลิตสินค้าจำนวนมาก ก่อให้เกิดการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจที่มีรูปแบบต่าง ๆ มาจนถึงปัจจุบัน ดังนี้

2.3 พัฒนาการด้านสังคมและศิลปวัฒนธรรม มีดังนี้

กำเนิดของชนชั้นกลาง

ในสมัยกลางตอนต้น สังคมของตะวันตกประกอบด้วย ชนชั้น 3 ฐานันดร ได้แก่ กษัตริย์-ขุนนาง นักบวช และชาวไร่-ชาวนา (ทาสติดที่ดิน) แต่เมื่อมีการฟื้นตัวของเศรษฐกิจและเมืองขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 11 สังคมยุโรปก็เกิดชนชั้นใหม่ คือ ชนชั้นกลางหรือชนชั้นกระฎุมพี ที่ประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น ช่างฝีมือ ลูกจ้าง พ่อค้า อาจารย์ นักศึกษา โดยอาศัยอยู่ในเขตเมือง ถือว่าเป็น ชนชั้นใหม่ ของสังคมตะวันตก ชนชั้นกลางเหล่านี้ได้ร่วมกันวางรากฐานความเจริญให้แก่สังคมยุโรป และปลูกฝังอุดมการณ์และวิธีการปฏิบัติในการอยู่ร่วมกัน เช่น สิทธิและหน้าที่ของชาวเมือง การจัดเก็บภาษีและค่าปรับ เป็นต้น เพื่อนำรายได้มาบริหาร การทำนุบำรุงและการป้องกันเมือง ส่งเสริมและขยายการศึกษาการจัดตั้งมหาวิทยาลัย และเกิดการฟื้นฟูศิลปวิทยาการและความเจริญอื่นๆ ตลอดจนส่งเสริมคุณธรรมและให้ความสำคัญแก่สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคปัจเจกบุคคล ซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญที่ทำให้สังคมยุโรปสามารถพัฒนาระบบการปกครองแบบระบอบประชาธิปไตย

การขยายตัวของเมืองในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรม

การขยายตัวของเมืองในยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมเด่นชัดขึ้นในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 กล่าวคือใน ค.ศ. 1851 การสำรวจสำมะโนครัวในอังกฤษชี้ให้เห็นเป็นครั้งแรกว่ามีประชากรอาศัยอยู่ในเขตเมืองมากกว่าอยู่ในเขตชนบท ขณะที่ประเทศอื่นๆ ก็มีแนวโน้มของสังคมเมืองในลักษณะเดียวกันนี้ด้วย แต่เมื่อสิ้นคริสต์ศตวรรษที่ 19 มีเมืองกว่า 50 แห่งที่มีประชากรมากกว่า 1 ล้านคน ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ในทวีปยุโรปมากกว่าร้อยละ 50-60 อาศัยอยู่ในเขตเมืองซึ่งมีขนาดใหญ่

การสร้างสรรคทางศิลปวัฒนธรรม

แม้ว่าศิลปวัฒนธรรมของกรีก-โรมัน คือ รากเหง้าของอารยธรรมตะวันตก แต่คริสต์ศาสนา ซึ่งเป็นที่ยอมรับในจักรวรรดิมาตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 4 และมีอิทธิพลอย่างมากในโลกตะวันตก จนสมัยกลางได้ชื่อว่า ยุคแห่งศรัทธา (Age of Faith) ก็คือ พลังที่แต่งเติมให้ศิลปวัฒนธรรมของยุโรปบรรลุความงามและความสมบูรณ์แบบ ทั้งมีการสร้างมหาวิหาร (cathedral) ด้วยศิลปะแบบกอธิกไปทั่วยุโรปในระหว่าง ค.ศ. 1100-1300 มีจำนวนมากกว่า 500 แห่ง ต่อมาในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ (Renaissance) ที่เริ่มต้นในอิตาลีในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 14 ยุโรปสามารถฟื้นฟูการศึกษาและผลงานสร้างสรรค์ทางด้านจิตรศิลป์ของกรีก-โรมันขึ้นมาใหม่ ศิลปินต่างหวนกลับไปสู่โลกของธรรมชาติ จนเกิดเป็นรูปแบบของศิลปะซึ่งเป็นความงามของธรรมชาติและการวิภาคของมนุษย์ที่จัดว่าเป็นผลงานอันยิ่งใหญ่ของพระเป็นเจ้ามาซaccio (Masaccio, ค.ศ. 1401-1428)

เป็นจิตรกรอิตาลีคนแรกที่น่าเทคนิคการวาดภาพ 3 มิติมาใช้ จนเกิดเป็นแนวคิดใหม่ที่ว่าลักษณะที่สมจริง (realism) นั้นเป็นอย่างไร

ในคริสต์ศตวรรษที่ 15-16 ศิลปกรรมของอิตาลีได้พัฒนาถึงขีดสูงสุดและเป็นแม่แบบให้แก่ศิลปินชาติอื่นๆ ในยุโรป ศิลปินที่มีชื่อเสียงที่สุดของยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการ คือ เลโอนาร์โด ดา วินชี (Leonardo da Vinci, ค.ศ. 1452-1519) ซึ่งถือเป็น มหาศิลปินแห่งศิลปินทั้งปวง ต่อมาในคริสต์ศตวรรษที่ 17 รูปแบบของศิลปกรรมในยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการก็มีการพัฒนาจนมีรูปแบบอลังการ หูหระ ฟุ้งเฟ้อ และแวววับด้วยสีทอง เกิดเป็น ศิลปะบาโรก (Baroque) ในอิตาลี ศิลปะบาโรกถูกนำมาใช้เพื่อความยิ่งใหญ่ของคริสตศาสนานิกายโรมันคาทอลิก ส่วนในฝรั่งเศส ศิลปะบาโรกก็ถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความสุขและความหรูหราแก่ชนชั้นสูง เช่น การสร้างพระราชวังแวร์ซายของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 ต่อมาศิลปะบาโรกจากราชสำนักก็ขยายเข้าสู่ศาสนาของชนชั้นขุนนาง และในต้นคริสต์ศตวรรษที่ 18 เมืองหลวงของประเทศต่างๆ โดยเฉพาะเยอรมนีก็เกิดการพัฒนารูปแบบงานศิลปะที่ให้อิสระแก่จินตนาการและการใช้แสง โดยเน้นความสว่างมากขึ้นจึงมีผู้เรียกศิลปะบาโรกในระยะเวลาต่อมาว่า ศิลปะโลโกโก (Rococo)

ใน ค.ศ. 1839 ได้มีการประดิษฐ์กล้องถ่ายรูปขึ้น ทำให้การวาดภาพเหมือนคน (portrait) เสื่อมลงจิตรกรหันไปสนใจวาดภาพจากสภาพความเป็นจริงตามธรรมชาติและสังคมมากขึ้น ซึ่งส่งผลให้ ศิลปะเรียลลิสต์หรือสัจนิยม (Realism) มีบทบาทสำคัญในช่วงกลางคริสต์ศตวรรษที่ 19 ภาพวาดแนวสัจนิยมมักถ่ายทอดความเป็นจริงของชีวิตในสังคมอุตสาหกรรม ทั้งความมั่งคั่งของนายทุนและชีวิตของคนยากจนในเมืองใหญ่ ตลอดจนการใช้ชีวิตในชนบท ขณะเดียวกันศิลปินก็นำหลักวิทยาศาสตร์มาประยุกต์กับแนวทางศิลปะ ทำให้ภาพวาดมีลักษณะใหม่ที่สว่างและสดใสมากขึ้น จึงได้ชื่อว่า อิมเพรสชันนิสต์ (Impressionism) จิตรกรที่โดดเด่น เช่น โกลด์ โมเน (Claude Monet) ปีแยร์ โอ귀สต์ เรอเนอร์ (Pierre Auguste Renoir) เป็นต้น

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 และสงครามโลกครั้งที่ 2 รูปแบบงานศิลปะพัฒนาก้าวหน้ามากขึ้นในด้านเทคนิคและการแสดงออกโดยศิลปินได้พยายามประยุกต์ใช้เทคนิคใหม่ๆ สร้างงานศิลปะที่สอดคล้องกับความต้องการของสังคมและยุคสมัย มีการถ่ายทอดอารมณ์และความคิดที่อิสระในรูปแบบต่างๆ ศิลปะแนวใหม่ เช่น ลัทธิสำแดงพลังอารมณ์แนวนามธรรม (Abstract Expressionism) ศิลปะประชานิยม (Pop Art) จลนศิลป์ (Kinetic Art) เป็นต้น ทำให้การสร้างสรรคงานศิลปะก้าวหน้ามากขึ้น

นอกจากพัฒนาการในด้านต่างๆ ที่ทำให้ชาติตะวันตกมีบทบาทในโลกแล้ว ในคริสต์ศตวรรษที่ 17-18 ได้เกิดเหตุการณ์การปฏิวัติครั้งใหญ่ขึ้นในทวีปยุโรป 3 เหตุการณ์ ได้แก่ การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ (Scientific Revolution) ในคริสต์ศตวรรษที่ 17 การปฏิวัติอุตสาหกรรม (Industrial Revolution) และการปฏิวัติทางภูมิปัญญา (Intellectual Revolution) หรือยุคภูมิธรรม (Age of Enlightenment) ในกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 และการปฏิวัติฝรั่งเศส (French Revolution) ในปลายคริสต์ศตวรรษที่ 18 ซึ่งถือว่ามีผลสำคัญและมีผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษา เศรษฐกิจ การเมือง ตลอดจนโลกทัศน์ สังคมและวัฒนธรรมของดินแดนต่างๆ ในทวีปยุโรปมากที่สุด

3. อิทธิพลของทวีปยุโรปต่อสังคมโลก

ในด้านการเมืองการปกครอง อุดมการณ์ประชาธิปไตยซึ่งเริ่มจากสมัยกรีกที่ส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักถึงสิทธิ หน้าที่ และความรับผิดชอบต่อรัฐนั้นว่ามีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งถือเป็นแม่แบบของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ทั้งยังก่อให้เกิดระบอบกษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญอีกด้วย ที่ยกย่องกษัตริย์เป็นพระประมุขของประเทศแต่ให้อำนาจการปกครองและบริหารประเทศแก่ประชาชน ส่วนโรมันก็มีชื่อเสียงในเรื่องการรักสิทธิ เสรีภาพส่วนบุคคล และการมีระเบียบวินัยของสังคมกฎหมายสิบสองโต๊ะของโรมันได้ให้ความยุติธรรมแก่พลเมืองทุกคนอย่างทัดเทียมกันและเป็นแม่แบบของการออกประมวลกฎหมายในนานาประเทศทั่วโลก ส่วนงานศิลปะแขนงต่างๆ ของกรีก-โรมัน ก็ถือเป็นต้นแบบในงานสร้างสรรค์ทั่วโลก รวมทั้งอาคารสถานที่ สถาปัตยกรรม พระราชวัง โบสถ์วิหารที่มีให้เห็นกันทั่วไปที่ยังคงนิยมรูปแบบสถาปัตยกรรมกรีก-โรมันอยู่จนถึงปัจจุบัน

ในสมัยกลาง แม้ว่าช่วงเวลาระหว่างการล่มสลายของจักรวรรดิโรมันใน ค.ศ. 476 จนถึง การฟื้นฟูตัวของเมืองในคริสต์ศตวรรษที่ 11 แสงของอารยธรรมตะวันตกจะริบหรี่ลงเพราะเกิดจากการรุกรานของพวกอนารยชนจนแทบมืดสนิทนั้น แต่เมื่อยุโรปฟื้นตัวขึ้นอีกครั้ง การสร้างสรรค์ ความเจริญและอารยธรรมของยุโรปก็รุดหน้าอย่างรวดเร็ว เมืองในสมัยกลางของยุโรปได้กลายเป็นแม่แบบของเมืองในปัจจุบัน ทั้งได้รูปแบบและการจัดระบบการปกครองแบบเทศบาล มีการเก็บภาษีจากชาวเมือง การจัดการป้องกันตนเอง มีการจัดตั้งธนาคาร การจัดตลาดนัด การกำหนดวันที่ 1 มกราคม เป็นวันขึ้นปีใหม่ และอื่นๆ รวมทั้งการเกิดชนชั้นกลางและการสร้างค่านิยมของชนชั้นกลางที่เน้นบทบาทและหน้าที่ที่มีต่อสังคม เช่น การเสียภาษีอากรเพื่อนำรายได้ไปบริหารและป้องกันเมือง ตลอดจนการใฝ่การศึกษาจนก่อให้เกิดมหาวิทยาลัยขึ้น อีกทั้งยังมีการสร้างมหาวิหาร กอทิกที่มีลักษณะโดดเด่นเฉพาะและพัฒนามาจากรูปแบบสถาปัตยกรรมโรมัน และ ถ่ายทอดสู่นานาชาติ ประเทศทั่วโลกพร้อมกับการเผยแผ่คริสต์ศาสนาซึ่งเป็นที่ยอมรับกันตั้งแต่ต้นคริสต์ศตวรรษที่ 4 ในสมัยจักรวรรดิโรมัน

อิทธิพลของอารยธรรมตะวันตกเป็นที่ประจักษ์มากขึ้นในคริสต์ศตวรรษที่ 16 เมื่อยุโรปก้าวเข้าสู่ยุคแห่งการค้นพบและการสำรวจ และการปฏิรูปศาสนา ทำให้ชาวคริสต์มีทางเลือกที่จะปฏิบัติ ตามกฎเกณฑ์ของนิกายโรมันคาทอลิกที่เน้นพิธีกรรมและยกย่องให้สันตะปาปาเป็นผู้นำสูงสุดในคริสจักร หรือนิกายโปรเตสแตนต์ที่มุ่งการมีศรัทธาหรือความเชื่อ และยึดถือพระคัมภีร์ไบเบิลเป็นหลักปฏิบัติสูงสุด มีการจัดตั้งอาณานิคมและสถาบันการค้าขึ้นทั้งในทวีปเอเชียและทวีปอเมริกา เกิดการแข่งขันกันในการขยายอำนาจของชาติตะวันตกและการเกิดลัทธิพาณิชย์นิยมและการปฏิวัติทางการค้าซึ่งทำให้ช่องว่างระหว่างคนรวยกับคนจนขยายตัวมากขึ้น ส่วนอารยธรรมและภาษาตะวันตกได้แก่ ภาษาสเปน โปรตุเกส อังกฤษ และฝรั่งเศส ก็ได้รับการเผยแพร่อีกกว้างขวางรวมทั้งสัตว์ เช่น ม้า วัว ลา และพืช เช่น ส้ม ข้าวโอ๊ต และผลเบอร์รี่ เป็นต้น อีกทั้งการเผยแผ่คริสต์ศาสนา นิกายโรมันคาทอลิกและโปรเตสแตนต์ก็ใช้มิชชันนารีและวิธีการรุนแรง ขณะเดียวกันก็มีการละเมิดวิถีชีวิตของคนท้องถิ่นจนถึงขั้นเข้าทำลายอารยธรรมดังที่เกิดขึ้นกับชนพื้นเมืองในทวีปอเมริกา นอกจากนี้ ชาวยุโรปยังได้นำเชื้อโรคต่างๆ เช่น โรคไข้ทรพิษ โรคมาลาเรีย และโรคหัด ไปติดชาวพื้นเมืองจนเกิดการล้มตายจำนวนมากอีกด้วย

นับตั้งแต่คริสต์วรรษที่ 17 เป็นต้นมา ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงในยุโรปหลายด้าน ได้แก่ การปฏิวัติวิทยาศาสตร์ การปฏิวัติอุตสาหกรรม การปฏิวัติทางภูมิปัญญาในยุคภูมิธรรม และการปฏิวัติฝรั่งเศส ซึ่งล้วนแต่ปูทางให้ยุโรปก้าวสู่การเป็นผู้นำของโลกการปฏิวัติวิทยาศาสตร์ทำให้สังคมตะวันตกก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีและวิทยาการต่างๆ มากกว่าดินแดนอื่นๆ ของโลก

ในคริสต์ศตวรรษที่ 18 ยังเป็นยุคของการเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นธรรมของนักปรัชญาเมธี (philosophe) ในยุคภูมิธรรมที่นำไปสู่การปฏิวัติอเมริกัน ค.ศ. 1776 และการปฏิวัติฝรั่งเศส ค.ศ. 1789 ของชนชั้นกลางเพื่อความเป็นประชาธิปไตยตามแนวทางของเสรีภาพ ความเสมอภาค และภราดรภาพต่อมายังนำไปสู่การเกิดลัทธิชาตินิยมที่ชนชาติเดียวกันต้องการรวมดินแดนของตนให้เป็นชาติขึ้นหรือกำจัดอิทธิพลของต่างชาติออกไป

ในคริสต์ศตวรรษที่ 20 มหาอำนาจยุโรปได้เกิดความขัดแย้งกันในด้านผลประโยชน์และการพยายามจัดระเบียบโลกตามความต้องการของแต่ละประเทศจนเกิดสงครามโลกครั้งที่ 1 (ค.ศ. 1914-1918) และสงครามโลกครั้งที่ 2 (ค.ศ. 1939-1945) หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ได้มีความพยายามจัดตั้งองค์การระหว่างประเทศขึ้นเพื่อเสริมสร้างสันติภาพและความร่วมมือของโลก โดยเฉพาะองค์การสหประชาชาติ (United Nations) ซึ่งยังคงมีบทบาทต่อประชาชาติในปัจจุบัน นอกจากนี้ ผลของลัทธิสังคมนิยมที่ต้องการสร้างสังคมแห่งความเสมอภาคที่ปราศจากชนชั้นก็ก่อให้เกิดการปฏิวัติรัสเซีย ค.ศ. 1917 ทำให้รัสเซียเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์เป็นประเทศแรกของโลก และได้ขยายตัวจากยุโรปไปสู่ดินแดนต่างๆ ของโลกในเวลาต่อมา ขณะเดียวกันสหรัฐอเมริกาที่เริ่มมีบทบาทในการเมืองโลกมากขึ้น

ในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุโรปต้องสูญเสียสถานภาพการเป็นมหาอำนาจอันดับหนึ่งของโลก และถูกแบ่งแยกออกเป็นยุโรปตะวันตกที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และยุโรปตะวันออกปกครองในระบอบคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตาม ประเทศยุโรปตะวันตกได้วางแผนพัฒนาตัวเองไปสู่ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเพื่อรักษาความเป็นประเทศผู้นำโลกไว้โดยจัดตั้งสหภาพยุโรปหรืออียู (European Union : EU) ขึ้นใน ค.ศ.1993 ในปัจจุบันก็เป็นแม่แบบให้แก่สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน (ASEAN ก่อตั้งใน ค.ศ. 1976) ในการรวมตัวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วยการสร้างความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจของภูมิภาคของตนโดยมีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีแห่งอาเซียนหรืออาฟตา (AFTA) และมีการประกาศกฎบัตรอาเซียน (ASEAN Charter) ขึ้นใน ค.ศ. 2009 ที่จังหวัดเพชรบุรี ประเทศไทย